

פְּרִשְׁת מִטוֹת (4Mózes 30:2–32:42.) **Mátot**

Szemelvények

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רֵאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה. (במדבר ל, ב)
És szólt Mózes Izráel fiai törzseinek fejeihez, mondván: Ez az, amit megparancsolt az Örökkévaló. (4Mózes 30:2.)

Megtisztelte a törzsfőket – תָּלַק כְּבוֹד לְנִשְׂאִים – **...törzseinek fejeihez...** – ראשי המטות ואחר כך לכל בני – לְלִמְדָם תְּחִלָּה – azzal, hogy őket tanította először – וּמִנֵּיין שְׂאֵף שְׂאֵף הַדְּבָרוֹת כֵּן – És honnét tudjuk, hogy a többi kinyilatkoztatást is ilyen módon [adta át Mózes]? – וַיָּשָׁבוּ אֵלָיו – [1] – A Tóra ezért azt mondja: – תִּלְמוּד לֹדֵר – hozzá – אֶהְרֹן וְכָל הַנְּשָׂאִים בְּעֵדָה – Áron és mind a fejedelmek a gyülekezetben, – וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֵלֵיהֶם – és szólt hozzájuk Mózes. – וַאֲחֵרֵי כֵן נִגְשׂוּ – וְיָמָּה רָאָה לְאַמְרָה – “Azután közeledtek hozzá Izráel összes fiai.” – כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – Akkor hát miért látta helyesnek [a Szentírás, hogy a törzsfők megtiszteléséről] itt [külön] írjon, [ha amúgy is ez volt a gyakorlat]? – לָמַד – [Az, hogy a Szentírás ilyen különös szövegösszefüggésben tesz említést megtisztelésükről, arra utal, hogy különösen a fogadalmak terén volt kitüntetett a szerepük.] Azt tanítja ezzel [a Szentírás], – שֶׁהַפֶּרֶת נִדְרִים – hogy a [törzsfőknek hatalmukban állt egyénileg érvényteleníteni a fogadalmakat. Tehát a] fogadalmak érvényteleníthetők[2] – בְּיַחֲדָה מִמֶּהָ – egyetlen szakértő által. – וְאִם אֵין יַחֲדָה – [ott] a hatálytalanítás három [olyan] laikus révén történik, [akiknek van valamiféle alapvető ismeretük a fogadalmak érvénytelenítése terén]. – אוּ יָכוֹל – Vagy talán lehetséges, – שֶׁלֹּא אָמַר מֹשֶׁה פְּרִשְׁתָּה זֶה – hogy nem mondta Mózes ezt a részt – אֶלָּא לְנִשְׂאִים בְּלִבְדָּה – csupán a törzsfőknek? [Ha a hasonló kifejezéseket összevetjük, akkor láthatjuk, hogy ez nem így van:] – וַנִּאָּמַר בְּשַׁחֲוֵי חוּץ – és írva van [az áldozatok Szentélyén] kívüli levágásával kapcsolatban,[3] hogy – מֵה לְהִלְוֹן נִאָּמְרָה לְאַהֲרֹן – Amiképpen az Áronnak lett elmondva – וְלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – és fiainak – וְלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – és Izráel minden fiának, – מִיִּתְּנָה – mint írva van:[4] – דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְגו' – „Szólj Áronhoz, [és fiaihoz és Izráel minden fiához és mondd nekik: Ez az...],” – אוּ זֶה נִאָּמְרָה לְכָל־כֵּן – ugyanúgy ez is mindnyájukkal közölve lett.

אִישׁ כִּי יָדַר נֶדֶר לַיהוָה אוּ הִשְׁבַּע שְׁבַעָה לְאַסֵּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ, כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה. (במדבר ג, ג)

Ha valaki fogadalmat tesz az Örökkévalónak, vagy esküt esküszik, hogy tiltást vesz magára, meg ne szegje szavát; a szerint cselekedjék, ami kijön a szájából. (4Mózes 30:3.)

נָדָר – ...fogadalmat... – הָאוֹמֵר – Aki kijelenti: – הָרִי עָלַי קוֹנָם – „Íme legyen számomra akárcsak egy áldozat, [azaz ugyanúgy, ahogy egy áldozathoz nem nyúlhatok, legyen ez is a számomra ilyen,] – שְׁלֹא אוֹכַל – hogy nem fogok enni, – או שְׁלֹא אַעֲשֶׂה דָבָר פְּלוּנִי – vagy csinálni valamit.” – אֶפְלוּ נִשְׁבַּע – Lehetséges az, – אֶפְלוּ נִשְׁבַּע – hogyha arra esküszik, – אֲנִי קוֹרֵא עָלָיו – akkor is azt mondom rá: – כְּכֹל הַיּוֹצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה – „...aszerint cselekedjék, ami kijön a szájából”? – תִּלְמוּד לומר – Ezért van írva: – לֹא־תִטֹּאֵת מִגִּבְרִית...**tiltást vesz magára...** – לֹא־תִטֹּאֵת מִגִּבְרִית – vagyis megtilthat magának egy olyan dolgot, amit szabad csinálnia, – וְלֹא לְהִתִּיר אֶת הָאִסוּר – de nem engedhet meg magának valamit, ami tilos.

וְאִשָּׁה כִּי תִדָּר לַיהוָה, וְאִסְרָהּ אִסְרָהּ בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרִיהָ. (במדבר ל, ד)

És ha egy asszony tesz fogadalmat az Örökkévalónak, vagy kötelezettséget vállal atyja házában, leány korában, (4Mózes 30:4.)

...atyja házában... – בְּרֵשׁוֹת אָבִיהָ – amíg az apjához tartozik, – בְּבֵית אָבִיהָ – még akkor is, ha nincs az ő házában – וְאִסְרָהּ אִסְרָהּ בְּבֵיתוֹ – és ugyancsak *nembogeret* korában (12 és fél évnél idősebb). – וְשֶׁהָקַטְנָה אִין – Ugyanis a kiskorú fogadalma nem számít fogadalomnak, – וְנִדְרָהּ נָדָר – a *bogeret* pedig már nincsen apja fennhatósága alatt, – וְהַבּוֹגֵרֶת אִינָה בְּרֵשׁוֹתוֹ שֶׁל אָבִיהָ – így ő nem tudja feloldani fogadalmát. – וְאִי זֶה הָיָא – Azt mondják bölcseink: – אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ – Egy leány fogadalmát 11 éves és 1 napos korától [egészen 12 éves koráig] meg kell vizsgálni: – אִם וְלִשְׁמֵי מִי – Ha már tudja, – אִם יָדְעָה – hogy Kinek teszi a fogadalmat – וְלִשְׁמֵי מִי – akkor a fogadalma érvényes. – וְהִקְדִּישָׁה – Egy 12 éves és egy napos leány [fogadalmát viszont] – אִינָה צְרִיכָה לְבַדֵּק – már nem szükséges megvizsgálni.

וְאִם הִנִּיא אָבִיהָ אֶתָּה בְּיוֹם שִׁמְעוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ אֲשֶׁר אִסְרָהּ עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם, וַיְהוּהוּ יִסְלַח לָהּ כִּי הִנִּיא אָבִיהָ אֶתָּה. (במדבר ל, ו)

De ha atyja megtiltja neki, amely napon meghallja, semmiféle fogadalma vagy kötelezettsége, amelyet lelkére vett, nem érvényes; s az Örökkévaló megbocsát neki, mert atyja megtiltja neki. (4Mózes 30:6.)

Kire utal [itt] a Szentírás? – באשה שנדרה בנזיר – Olyan asszonyra, aki házasságát felmondta. – והפר לה – és megtagadta – ושמע בעלה – férje ezt meghallotta – [5] – והיא לא ידעה – de [az asszony] ezt nem tudta. – ועוברת – [Az asszony] ezt követően megszegte fogadalmát az által, – על נדרה – és tisztátalanná vált halott érintése révén. – וזו היא שצריכה סליחה – Bűnbocsánatra van szüksége [bűnös szándéka miatt], – ואף על פי שהוא מופר – jóllehet [a fogadalma] érvénytelenített. – ואם המופרין – Már most, ha azoknak, akik [nek fogadalmi] érvénytelenítették, – צריכין סליחה – bűnbocsánatra van szükségük, – קל וחומר – mennyivel inkább [bűnbocsánatra van szükségük] azoknak, – לשאינן מופרין – akik [nek fogadalmi] nem lettek érvénytelenítve.

ונדר אלמנה וגרושה, כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. (במדבר ל, י)

De özvegy, vagy elvált asszony fogadalma és minden, amivel kötelezte lelkét, maradjon érvényben. (4Mózes 30:10.)

...minden, amivel kötelezte lelkét, maradjon érvényben... – אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יִקְוֶם עָלֶיהָ – Mivel nincs sem az apa fennhatósága alatt, – ולא ברשות הבעל – sem a férj fennhatósága alatt. – A Szentírás egy házasság után megözvegyült [asszonyról] beszél, [6] – אֲבָל אֶלְמָנָה מִן הָאָרוּסִין – ám egy eljegyzés után megözvegyült [asszony esetében], – מֵת הַבַּעַל – amikor meghal a vőlegény, – וְנִתְרוֹקְנָה וְחֻזְרָה רְשׁוּת לְאָב – az ő fennhatósága visszaszáll az apára.

ואם הפר יפר אתם אחרי שמעו, ונשאת את עונתו. (במדבר ל, טז)

De ha fölbontja azokat, miután meghallotta, ő viselje a bűnét. (4Mózes 30:16.)

...ő viselje a bűnét. – [Ha azt a benyomást kelti a feleségében, hogy érvénytelenítette a fogadalmát, akkor] ő áll a helyére [ha ebben a hitben az asszony megszegi fogadalmát]. – למדנו – Ebből megtudjuk, – שהגורם תקלה לחברו – hogy aki felebarátja bukását okozza, [azaz bűnbe sodorja,] – הוא נכנס תחתיו לכל ענישין – arra minden büntetés rászáll.

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיה. (במדבר לא, ב)

Állj bosszút Izrael fiaiért a midjánitákon, azután betérsz majd népeidhez. (4Mózes 31:2.)

– ולא מאת המואבים – És nem a moábitákon, [7] – שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראת – a moábiták ugyanis csak

félelemből mentek bele a dologba.[8] – שְׁהָיוּ יְרָאִים מֵהֶם – Félték tőlük (az izraelitáktól), – וְשִׁיְהִיוּ שׁוֹלְלִים אוֹתָם – [attól tartottak,] hogy [feldúlják és] kifosztják őket. – וְשֵׁלָא נֶאֱמַר אֱלָא – Ugyanis [Moábbal kapcsolatban] csak azt mondja az Írás:[9] – אַל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה – „Ne támadd meg háborúval [Moábot].” – אֲבָל מִדְּיָנִים – A midjániták ugyanakkor – נִתְעַבְּרוּ – egy olyan vita miatt bősültek fel, – נִתְעַבְּרוּ – amihez nem volt semmi közük. [Azaz ellenségesen viszonyultak Izraelhez, holott annak nem volt semmiféle összetűzése velük.]

דָּבָר אַחֵר – Egy másik magyarázat: – מִפְּנֵי שְׁתִּיפְרִידוֹת טוֹבוֹת – [Ne állj bosszút a moábitákon] két erényes galamb miatt, – שֵׁשׁ לִי לְהוֹצִיא מֵהֶם – akiket belőlük származtatok majd: – רוּת הַמוֹאָבִיָּה – [az egyik] Rut, a moábita, [aki betért, és a későbbi Dávid király dédanyja volt,][10] – וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית – [a másik pedig] Náámá,[11] az ámmonita.[12]

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמָּטָה לְצַבָּא, אֹתָם וְאֵת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצָרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ. (במדבר לא, ו)

És Mózes elküldte őket, ezret törzsenként a hadba, őket és Pinchászt, Elázár kohénnak fiát a hadba, és a szent edények és a harsogó trombiták a kezében. (4Mózes 31:6.)

מִגִּיד – Ebből azt tudhatjuk meg, – אֹתָם וְאֵת פִּינְחָס – **...őket és Pinchászt...** – שֵׁהָיָה פִּינְחָס שֹׁקוֹל כְּנֶגֶד כָּלֵם – hogy Pinchász egymaga felért mindenkivel. – וְלֹא הֵלֵךְ אֶלְעָזָר – És miért Pinchász ment – וּמִפְּנֵי מָה הֵלֵךְ פִּינְחָס – Azt mondta Isten: – מִי שֶׁהִתְחִיל בַּמִּצְוָה – Aki elkezd egy *micvát*, – שֶׁהָרַג כְּזָבִי בֵּת צוּר – hogy megöli Kozbi báb Cur-t, – יִגְמור – ő is fejezze be!

דָּבָר אַחֵר – Egy másik magyarázat: – שֶׁהֵלֵךְ לְנֶקֶם נִקְמַת יוֹסֵף – Azért ment, hogy megbosszulja Józsefet, – שֶׁנֶּאֱמַר – אָבִי אָמוֹ – anyjának apját, – מֵרַחֵם – mert írva van:[13] – וְהַמִּדְּיָנִים מָכְרוּ אוֹתוֹ – „A Midjaniták pedig eladták őt [Józsefet]...” – וּמִנֵּי – És honnan tudjuk, – שֶׁהָיְתָה אָמוֹ שֶׁל פִּינְחָס מִשֵּׁל יוֹסֵף – hogy Pinchász anyja Józseftől származik? – שֶׁנֶּאֱמַר – מֵרַחֵם – Mert írva van:[14] – מִבְּנוֹת פּוּטִיֵּאל – „...Putiél lányai közül való...” – מִזֶּרַע יִתְרוֹ – vagyis Jitrótól származik. – שֶׁפִּטָּם – [A héber *putiél* szó ugyanis két dologra utal: önmegtartóztatás és hízlalás. Jitro volt pedig az,] aki bálványimádásra hízlalt borjúkat, – וּמִזֶּרַע יוֹסֵף – és Józseftől, – שֶׁפִּטָּם בִּיצְרוֹ – aki megtartóztatta magát [Potifár feleségénél]. [15]

דָּבָר אַחֵר – Egy további magyarázat: – שֶׁהָיָה מְשׁוּחַ מִלְחָמָה – [Azért ment Pinchász, mert] ő volt az [a kohén], aki fel volt szentelve, hogy [elől] menjen a háborúban.[16]

ואת מלכי מדן הרגו על סלליהם את אֹוי ואת רגם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדן, ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב. (במדבר לא, ח)

És megölték Midján királyait a többi megöltekkel: Evit, Rekemet, Cúrt, Húrt és Revát, Midján öt királyát s Bileámot, Beór fiát megölték karddal. (4Mózes 31:8.)

בחרב – ...karddal. – Izráel ellen tört, – felváltva mesterségét az övékével, – mert ők (Izráel) csupán a szavak [erejével] arathatnak diadalt, – [azaz] ima és könyörgés révén. – Ő (Bileám) jött, vette az ő mesterségüket, – és megátkozta őket szájával. – Ezért hát ők is ellene törtek, – felváltva mesterségüket – a népekével, – akik karddal törnek [ellenségeikre], – mint írva van [az áldásban, amelyben Ézsau részesült]: [17] – „Kardod után élsz.” [18]

ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח, באדם ובבהמה. (במדבר לא, יא)

És elvitték az egész zsákmányt és az egész ragadmányt, embert és barmot. (4Mózes 31:11.)

És elvitték az egész zsákmányt... – Ebből megtudjuk, – hogy lelkiismeretesek és erényesek voltak, – felettte álltak a tolvajlás gyanújának, – [vagyis nem] tulajdonítottak el engedély nélkül [semmit] a zsákmányból, – mint írva van: – „az egész zsákmányt...”. – Velük kapcsolatban mondja a hagyomány: [19] – „Két fogsorod, mint az anyajuhok nyája...”; – [azaz] még harcosaitok is mind igazak.

...zsákmány... – Ez azokra az ingóságokra utal, – amely [többnyire] ruházatból és ékszerekből állt. – Példaként elorzott ingóságokra, – amelyek nem díszek. – **...ragadmány...** – ember és barom. – Amikor a „fogoly” a „préda” mellett szerepel, – akkor a „fogoly” az emberekre, – a „préda” pedig a barmokra utal.

ויקצף משה על פקודי החיל, שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה. (במדבר לא, יד)

És Mózes haragudott a hadsereg vezéreire, az ezrek tisztjeire és a százak tisztjeire, akik megjöttek a háborúból. (4Mózes 31:14.)

És Mózes haragudott a hadsereg vezéreire... – Akik a hadsereg fölé [parancsnokokként] kinevezettek. – Ebből megtudjuk, – hogy a nemzedék

שיש פה בידם – תלוי בגדולים – romlottsága – hiszen nekik van módjukban szemrehányást tenni [a népnek].

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל ביהוה על דבר פעור, ונתהי המגפה בעדת יהוה. (במדבר לא, טז)

Íme, ők voltak okai, hogy Izráel fiai Bileám szavára hűtlenséget követtek el az Örökkévaló ellen a Peór dolgában, és azért volt a csapás az Örökkévaló községében. (4Mózes 31:16.)

...Bileám szavára... – אָמַר לָהֶם – Ó így szólt hozzájuk (a midjánitákhoz): – אָפְלוּ אַתֶּם מִכְּנִיסִים – „Még ha összegyűjtitek is – כָּל הַמוֹנוֹת – a világ összes seregeit, – שְׂבָעוּלָם – akkor sem lesztek képesek legyőzni őket. – וְשָׂמָא מְרַבִּים אַתֶּם מִן הַמִּצְרִים – Vagy talán többen vagytok, mint az egyiptomiak, – שֶׁהָיוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר – akiknek hatszáz elsőrangú harci szekerek voltak? [21] – בּוֹאוּ וְאַשְׂיֵאכֶם עֵצָה – Gyertek csak és adok nektek egy tanácsot! – אֵלֹהֵיהֶם שָׁל אֱלוֹ שׁוֹנֵא זְמָה הוּא וְכוּ – Az ő istenük megveti a szexuális szabadosságot, stb.,” – כְּדֹאֵיתָא בְּחֵלֶק וּבְסִפְרֵי – amint az a *Chélek* kezdetű [talmudi] fejezetben [22] és a *Szifré* [midrás]ban [23] olvasható.

אֵךְ אֵת הַזָּהָב וְאֵת הַכֶּסֶף, אֵת הַנְּחֹשֶׁת אֵת הַבְּרֹזֶל אֵת הַבְּדִיל וְאֵת הָעֹפֶרֶת. (במדבר לא, כב)

Csak az aranyat, az ezüstöt, a rezet, a vasat, az ónt, az ólmot... (4Mózes 31:22.)

– אֵךְ אֵת הַזָּהָב וְגוֹי – **Csak az aranyat...** – Noha Mózes nem hívta fel a figyelmeteket, – אֲלֵא עַל הַלְכוֹת טְמֵאָה – csupán a rituális tisztátalanság törvényeire, – עוֹד יֵשׁ לְהִזְהִיר לָכֶם – további információkra van szükségetek – a [magába szívott tréfli íztól való] kóserolás szabályait illetően. – אֵךְ לְשׁוֹן מְעוֹט – A „csak” kizárásra utal, – כְּלוֹמֵר – mintha csak azt mondanánk, – מִמַּעֲטִין אַתֶּם מְלֵה שְׂתַמֵּשׁ בְּכֵלִים – hogy „nem használhatod ezeket az edényeket – מֵעַתָּה מִטְמֵאת הַמַּת – még a halott általi beszennyeződéstől való megtisztításukat követően sem, – מִבְּלִיעַת אֶסוּר נְבִלוֹת – a magukba szívott növény (elhullott állat) húsa [is].” – וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ – Bölcsseink megjegyzik, – אֵךְ אֵת הַזָּהָב לֹא – hogy a „Csak az aranyat...” arra tanít, – שְׂצָרִיף לְהַעֲבִיר חֶלְדָּה שְׁלוֹ – hogy el kell távolítani a rozsdát [az edényről] – שְׂגִיעֵילְנוּ – mielőtt kikóserolnánk, [nehogy ételdarabkák maradjanak a rozsdá alatt]. – וְזֶהוּ לְשׁוֹן אֵךְ – Ez a „csak” szócska konnotációja: – שְׁלֵא יְהֵא שָׁם – Ne legyen rajta rozsdá, – אֵךְ הַמְּתַכֵּת יִהְיֶה כְּמוֹת שְׁהוּא – csak a fém legyen, magában.

כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִבֹּא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר אֵךְ בְּמִי נִדָּה יִתְחַטֵּא, וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יִבֹּא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמַּיִם.
(במדבר לא, כג)

...minden tárgyat, ami átmegy a tűzön, vigyétek át a tűzön és tiszta lesz, de még tisztítóvízzel is tisztítsátok meg; és mindent, ami nem megy át a tűzön, vigyetek át a vízben. (4Mózes 31:23.)

לְבַשֵּׁל בּוֹ – **...minden [tárgyat], ami átmegy a tűzön...** – כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יִבֹּא בָאֵשׁ
[Minden olyat,] amelyben főznek [valamit tűzön].

כְּדֶרֶךְ תַּשְׁמִישׁוֹ הִגְעֵלְתוּ – **...vigyétek át a tűzön...** – Oly módon kell kikóserolni, ahogyan használták. – מִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי תַמְיִן – Amiben forró vízzel [főztek], – יִגְעִילְנוּ בְּתַמְיִן – azt forralt vízzel kell kóserolni, – וּמִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ – például – כְּגֹן הַשְּׁפוּד וְהָאֶסְכֵּלָה – amit tűzensütéshez használtak, – עַל יְדֵי צְלִי – azt tűzben fehér izzásig kell hevíteni.

אֵךְ בְּמִי נִדָּה יִתְחַטֵּא – **...de még tisztítóvízzel (mé nidá) is tisztítsátok meg...** – לְפִי פְּשׁוּטוֹ – Az egyszerű magyarázat szerint – חֲטוּי זֶה – ennek a tisztításnak a célja – לְטַהֲרוֹ מִטְּמֵאָת מֵת – a halott általi tisztátalanságtól való megtisztítás. [Ennek megfelelően a „nidá” jelentése „szórás”,^[24] és arra a vízre utal, amellyel megszórják azt, aki a halott érintésétől tisztátalanná vált.^[25] – אָמַר לָהֶם – [Elázár] azt mondta nekik: – צְרִיכִין תְּכַלִּים – „Az edényeket ki kell kóserolni, – לְטַהֲרֵם מִן הָאִסוּר – megtisztítandó a tiltott ételek [beivódásától], – וְחֲטוּי – és meg kell tisztítani még, – לְטַהֲרוֹן מִן – megtisztítandó a rituális beszennyeződéstől.”

– És a bölcsek innen arra a következtetésre jutottak, – וְרַבּוֹתֵינוּ דְּרָשׁוּ מִכָּאן – hogy még [a halotti tisztátalanságtól függetlenül is] a tilalomtól való megtisztítás érdekében – הִטְעִין טְבִילָה לְכָלִי מִתְּכֹת – a fémedényeket meg kell meríteni, – וּמִי נִדָּה הִתְיַבֵּין כָּאן – és az itt [említett] „mé nidá” – דְּרָשׁוּ – magyarázatuk szerint – מַיִם הָרְאוּיִם לְטַבֵּל בָּהֶם נִדָּה – arra a vízre utal, amely alkalmas a „nidá”^[26] megmerítkezéséhez. – וְכַמָּה הֵם – És mennyi ez [a víz]? – אַרְבָּעִים סָאָה – Negyven szeá.^[27]

כָּל דְּבַר – **...és mindent, ami nem megy át a tűzön...** – וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יִבֹּא בָאֵשׁ – כְּגֹן כּוֹסוֹת – Bármint, amit nem tűzzel használnak, – וְצִלּוֹחִיּוֹת – שְׂאִין תַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי הָאוּר – mint amilyenek a csészek [és korsók] és palackok, – וְצִלּוֹחִיּוֹת – amelyeket hidegen használnak – וְלֹא בְּלַעֲוֵי אִסוּר – és így nem szívtak magukba tiltott [ételt].

מִטְּבִילוֹ – **...vigyetek át a vízben.** – Merítsétek meg ezeket [egy mikvé-ben], – וְנִדּוֹ – és ennyi elegendő. – וְדוּקָא כְּלִי מִתְּכֹת – Ez csupán a fém eszközökre [érvényes].

וַיְהִי הַמִּלְקוֹם יְתֵר הַבַּיִת אֲשֶׁר בְּזוֹו עִם הַצֶּבֶא, צֹאן שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי וְשִׁבְעִים אֶלְפֵי וְחֲמִשָּׁת אֶלְפִים. (במדבר לא, לב)

A préda a zsákmányon felül, amit a had népe ejtett, hatszázhetvenötezer juh volt. (4Mózes31:32.)

– לפי שלא נצטוו – **A préda volt a zsákmányon felül...** – ניהי המלקוֹת יתר הכּוֹ – Mivel nem lett megparancsolva nekik, – להרים מָכֶס מן המטלטלין – hogy adót fizessenek be a [szerzett] ingóságokból, – אֶלָּא מן המלקוֹת – csupán a prédából, [28] – כָּתַב אֶת הַלְשׁוֹן הַזֶּה – [a Szentírás] így fogalmaz: – ניהי המלקוֹת – és ולכלל מָכֶס – „a préda”, ami szétszétára került – ושָׁבָא לְכָלֵּל הַלְקָה megadóztatott, – שֶׁהָיָה עוֹדָף עַל בּוֹ הַמְטַלְטְלִין – ami a zsákmányolt ingóságokon kívül megmaradt, – אֲשֶׁר בְּזוֹ עִם הַצָּבָא אִישׁ – [vagyis azokon az ingóságokon kívül,] amelyeket „a had népe ejtett” magának – וְלֹא בָּא לְכָלֵּל הַלְקָה – és nem osztották szét, – מִסְפַּר הַצֹּאֵן וְגוֹ’ – [szóval ez a préda hatszázhetvenötezer] juh volt.

וַנִּקְרַב אֶת קָרְבֵּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כָּלִי זָהָב אֲצַעְדָּה וְצַמִּיד טַבַּעַת עֲגִיל וְכוּמָז, לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁינֵנוּ לִפְנֵי יְהוָה. (במדבר לא, נ)

És elhoztuk az Örökkévaló áldozatát, amit ki-ki talált, aranyedényt, bokaperecet és karperecet, gyűrűt, fülbevalót és díszcsatot, hogy engesztelést szerezzünk lelkünkért az Örökkévaló színe előtt. (4Mózes 31:50.)

[Karperecszerű] – אֶלּוֹ צַמִּידִים שֶׁל רֶגֶל – **...bokaperecet...** – אֲצַעְדָּה – bokadíszeket.

– וְצַמִּיד – **...karperecet...** – שֶׁל יָד – Karon [viselt ékszereket].

– עֲגִיל – **...fülbévalót...** – נְזָמֵי אָזֵן – Fülkarikákat.

– וְכוּמָז – **...díszcsatot...** – דְּפוּס שֶׁל בֵּית הַרְחָם – Amelyet ágyéktájon viseltek, – שֶׁל בָּנוֹת מִדְיָן – engesztelésül bűnös gondolataikért – לְכַפֵּר עַל הַרְהוּר הַלֵּב – Midján leányaival kapcsolatban.

עֲטָרוֹת וְדִיבֵן וְנִעְזֹר וְנִמְרָה וְחִשְׁבוֹן וְאַלְעֵלָה, וְשָׁבָם וְנָבוּ וּבְעֵן. (במדבר לב, ג)

Atárot, Divon, Jáezér, Nimrá, Chesbon és Elalé, Szevám és Nevo és Veon. (4Mózes 32:3.)

– **Atárot, Divon...** – מְאָרֶץ סִיחֹן וְעוֹג הָיוּ – Ezek Szichon és Og területének részei voltak. [Noha Reuvén és Gád kérésükkel vártak addig, amíg meghódították Midjánt, nem midjánita földre, hanem Szichon és Og területére tartottak igényt.]

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבָנָי גֵּד וְלְבָנֵי רְאוּבֵן, הַאֲחִיקֶם יָבֹאוּ לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה. (במדבר לב, ו)

És Mózes mondta Gád fiainak és Reuvén fiainak:

Testvéreitek (hááchéchem) elmenjenek-e a háborúba, és ti itt maradtátok? (4Mózes 32:6.)

– **...Testvéreitek...?** – הַאֲחִיקֶם – Ez [vagyis a ה prefixum (hááchéchem)] kérdésre utal.

וְלָמָּה [תְּנוּאוֹן] תְּנִיאוּן אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מֵעַבֵּר אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם יְהוָה. (במדבר לב, ז)

Miért térítetek el Izráel fiainak szívét, hogy ne menjenek be az országba, melyet az Örökkévaló nekik adott? (4Mózes 32:7.)

[Vagyis: Miért] fordultok el és térítitek el szívüket, **hogy ne menjenek?** – וְיָגִישׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְדֵרֹת צֹאן נִבְנְהָ לְמִקְנֵינוּ פֹּה, וְעָרִים לְטַפְנוּ. (במדבר לב, ט)
– Hiszen így azt hiszik majd, – וְשָׂאֲתֶם יְרָאִים לְעַבֹּר – hogy félték átkelni – סְבוּרִים – a háború miatt – וְהָעָם – a városok és a nép ereje miatt.

וַיָּגִישׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְדֵרֹת צֹאן נִבְנְהָ לְמִקְנֵינוּ פֹּה, וְעָרִים לְטַפְנוּ. (במדבר לב, ט)
És ők közelebb léptek hozzá és mondták: Juhlakokat építünk majd itt jószágunknak és városokat gyermekeinknek. (4Mózes 32:16.)

– הָסִים הָיוּ עַל מְמוֹנָם – **...építünk majd itt jószágunknak...** – נִבְנְהָ לְמִקְנֵינוּ פֹּה – Jobban aggódtak vagyonuk miatt, – יוֹתֵר מִבְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם – mint fiaik és leányaik [miatt], – וְשָׂהֲקֵדִימוּ מִקְנֵיהֶם – mert előbb említették – וְשָׂהֲקֵדִימוּ מִקְנֵיהֶם – gyermekeikkel szemben. – אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה – Mózes így szólt hozzájuk: – לֹא – „Ne így cselekedjete! – עֲשׂוּ הָעֵקֶר עֵקֶר – Ami fontosabb, bánjatok velem akképp, – וְהִטְפַּל טְפַל – és ami másodlagos, azzal meg akképp. – בְּנוּ לָכֶם – Először építsetek magatoknak városokat gyermekeitek számára, – וְאַחַר כֵּן גְדֵרֹת לְצֹאֲנֵכֶם – majd lakokat juhaitok számára.”

בְּנוּ לָכֶם עָרִים לְטַפְכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹאֲנֵכֶם, וְהִיֵּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ. (במדבר לב, כד)
Építsetek magatoknak városokat gyermekeitek számára, és aklokot juhaitok számára, de ami kijön szájatokból, tegyétek meg. (4Mózes 32:24.)

– תִּיבָה זֶה – Ez a szó – מְגֻזֶּרֶת – **...juhaitok (löconááchem) számára...** – לְצֹאֲנֵכֶם – rokonságban áll [azzal a „cone” szóval], – [amely] – צִנָּה וְאֵלֶּפִים כָּלָם – [a juhokat (cone) és marhákat mind] [versben olvasható], [29] – וְאֵין בוֹ – ugyanis nem tartalmaz a (álef)-et – וְאֵין לְצַדִּי – a nun) és a z (cádik) között, [mint amúgy a „juh” szó]. – וְאֵין שָׂבָא כִּאֵן אַחַר הַנּוֹיִן – Az a (álef), amely itt a nun)-t követi, – a – בְּמִקּוֹם הַיָּא שֶׁל צִנָּה הוּא – Ezt Mose Hádársán rabbi kommentárjából tanultam.

– לְגִבוֹהָ – **...de ami kijön szájatokból, tegyétek meg.** – וְהִיֵּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ – Az Ég kedvéért, – וְשָׂקַבְלֵתֶם עָלֵיכֶם לְעַבֹּר לְמִלְחָמָה – mivel megfogadtátok, hogy átkeltek [a Jordánon] és harcoltok, – עַד כְּבוֹשׁ וְחִלּוּק – míg [be nem fejeződik a föld] meghódítása és felosztása [a törzsek között]. – וְשָׂמֶשׁה לֹא – „és ha majd meghódítatik az ország..., azután tértek vissza,”

– „amíg meg
nem kapták [Izráel fiai],” – **הָרִי הוֹסִיפוּ לְהִתְעַבֵּב שְׂבַע שָׁחֲלָקוֹ** – vagyis ráadásként
[megfogadták], hogy ott maradnak a földosztás hét éves [időszakára
is], – **וַיַּעֲשׂוּ** – és így is cselekedtek.^[32]

וְאֵת נְבוֹ וְאֵת בְּעֵל מְעוֹן מוֹסֵבֵת שֵׁם וְאֵת שִׁבְמָה, וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁמֹת אֵת שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ. (במדבר לב,
לה)

**Nevót, Báál-Meont megváltoztatott névvel és Szivmát, és nevet
adtak a városoknak, melyeket építettek. (4Mózes 32:38.)**

Nevót, Báál-Meont megváltoztatott névvel... – **וְאֵת נְבוֹ וְאֵת בְּעֵל מְעוֹן מוֹסֵבֵת שֵׁם**
– Nevó és Báál Meon bálványok
nevei voltak. – **וְהָיוּ הָאֲמֹרִיִּים קוֹרִים עָרֵיהֶם** – [Ugyanis] az emoriták [városaikat]
elnevezték – **עַל שֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה שְׁלָהֶם** – bálványaik nevei után, – **וַיִּבְנֵי רְאוּבֵן הִסְבּוּ אֵת**
– ezért Reuvén fiai ezeket a neveket más nevekre
váltották. – **זֶהוּ מוֹסֵבֵת שֵׁם** – Ezt jelenti az, hogy „megváltoztatott
névvel;” – **נְבוֹ וְבְעֵל מְעוֹן מוֹסֵבֹת** – Nevót és Báál Meont elvetették – **לְשֵׁם אֲחֵר** –
más nevek kedvéért.

...és Szivmát... – **בָּנוּ שִׁבְמָה** – Ők építették Szivmát. [A „Szivmá”
név nem az elvetett nevek közül való, hanem ez egyike volt a 34.
verstől kezdődően felsorolt városoknak, amelyeket ők építettek.] – **וְהָיָא**
– Ez [tulajdonképpen] a már korábban^[33]említett
Szevám.

[1] 2Mózes 34:31-32.

[2] De hiszen Rási fentebb kijelentette, hogy a törzsfőket azért említi a szöveg, hogy ebből megtudjuk, hogy Mózes külön megtisztelte őket, itt ugyanakkor azt állítja, hogy a szöveg azt tanítja nekünk, hogy a törzsfőknek hatalmukban állt egyénileg érvényteleníteni a fogadalmakat. Nyilvánvaló, hogy az első tanítás magában foglalja a másodikat. .

[3] 3Mózes 17:2.

[4] Uo.

[5] Lásd 4Mózes 6.

[6] Illetve egy még hajadon *bogeret*-ről, aki nagykorúvá érvén, kikerül apja fennhatósága alól, és maga lesz felelős a fogadalmi betartásáért.

[7] A moábiták és midjániták Moáb kezdeményezésére, közösen felfogadták Bileámot, hogyátkozza meg Izráelt (4Mózes 22:4.). Azt váránk, hogy ezért a bűnért a moábitáknak jóval nagyobb felelősséget kell viselnie, mint a midjánitáknak.

[8] Uo. 22:3.

- [9] 5Mózes 2:9.
- [10] Rut 4:22.
- [11] Ő Salamon felesége volt és Rechávámnak, Salamon fiának, Júda első királyának anyja.
- [12] Az 5Mózes 2:19. az Ámmon elleni harci cselekményeket is tiltja.
- [13] 1Mózes 37:36.
- [14] 2Mózes 6:25.
- [15] 1Mózes 39.
- [16] Lásd 5Mózes 20:2.
- [17] 1Mózes 27:40.
- [18] Lásd a 4Mózes 22:23-hez írt Rási-kommentárt.
- [19] Énekek éneke 6:6.
- [20] 9., 32. vers.
- [21] 2Mózes 14:7.
- [22] Szánhedrin 106a.
- [23] 43. Vö. a 4Mózes 25:1-hez írt Rási-kommentárral.
- [24] Mint a *Siralmak* 3:53-ban. Lásd a 4Mózes 19:9-hoz írt Rási-kommentárt.
- [25] 4Mózes 19:17-18.
- [26] A „nidá” jelenthet „meghintést” és jelentheti azt a nőt is, aki a menstruációja miatt rituálisan tisztátalan (3Mózes 20:18.).
- [27] 1 szeá = 8.3 l. Tehát a 40 szeá összesen 334 l.
- [28] A préda kifejezés a foglyokra és a zsákmányolt állatokra utal. Vö. a 4Mózes 31:11-hez írt Rási-kommentárral.
- [29] Zsoltárok 8:8.
- [30] 22. vers.
- [31] 18. vers.
- [32] Ezt megörökíti Józsva könyve (22. fejezet).
- [33] 3. vers.